ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ІНЖЕК»

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kharkiv National University
National Academy of Sciences of Ukraine of Economics
Research Centre of Industrial Problems of Development

INNOVATIONS:
PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE

Monograph

Kharkiv
«ENGEC» PH
2009

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний економічний університет
Національна академія наук України
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку

ІННОВАЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Монографія

Харків
ВД «ІНЖЕК»
2009

ББК 65.050
І-66

Рекомендовано вченою радою Харківського національного економічного університету (протокол № 2 від 26.10.2009 р.)
Рекомендовано рішенням вченої ради Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (протокол № 5 від 11.09.09 р.)

Рецензенти: **Христіановський В. В.** – д-р екон. наук, професор, Донецький національний університет;
Ковальчук К. Ф.– д-р екон. наук, професор, Національна металургійна академія України (Дніпропетровськ);
Благун І. С. – д-р екон. наук, професор, Прикарпатський національний університет ім. В. Стафаника (Івано-Франківськ)

І-66 **Інновації: проблеми науки та практики:** Монографія / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Пономаренка В. С., д-ра екон. наук, проф. Кизима М. О., д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б.– Х.: ФОП Лібуркіна Л. М.; ВД «ІНЖЕК», 2009.– 196 с. Русск. яз., укр. мова.

ISBN 978-966-8177-55-2

Монографія присвячена сучасним питанням управління інноваційним розвитком на макро-, мезо- та мікрорівнях. Досліджуються проблеми управління інноваційним розвитком як основного вектора державної економічної політики України, удосконалення організації управління інноваційною діяльністю підприємств, підходи до формування стратегії інноваційного розвитку підприємств.

Рекомендовано науковцям та фахівцям, що займаються питаннями управління інноваційним розвитком територіальних структур, а також аспірантам та магістрам економічних спеціальностей вищих учбових закладів.

ББК 65.050

© Колектив авторів, 2009
© ФОП Лібуркіна Л. М., 2009
© ВД «ІНЖЕК», 2009

ISBN 978-966-8177-55-2

ЗМІСТ

Вступ 7

Іванов Ю. Б., Колодізєв О. М. Управління економічним розвитком як результат визначення вектору інноваційної політики України 9

Кизим М. О., Матюшенко І. Ю. Індустріальні парки як ринковий механізм трансформації територіально-виробничих комплексів на прикладі країн СНД, Близького Сходу та України 24

Раєвнєва О. В., Губарєва І. О. Загрози безпеці країни в реальному секторі економіки в умовах кризи 55

Красноносова О. М., Купріянова В. С. Організація державного регулювання розвитку авіаційного комплексу в Україні 69

Тищенко О. М., Петрова Н. Б. Інноваційний розвиток туристського бізнесу в Україні 82

Пономаренко В. С., Ястремська О. О. Удосконалення організації управління інноваційною діяльністю промислового підприємства з урахуванням його іміджу 94

Малахова Н. Б., Санина О. В. Маржинальная методология государственного регулирования в условиях несовершенной конкуренции 111

Ястремська О. М., Тімонін К. О. Соціально-економічна сутність та види брендів в контексті інноваційної діяльності підприємства 125

Пилипенко А. А., Ялдін І. В. Теоретико-методологічні засади архітектурного представлення конкурентної поведінки й інноваційної діяльності інтегрованих структур бізнесу в форматі компетенцій 145

Онишко С. В., Прокопенко В. Ю. Фінансове забезпечення та властивості інноваційного розвитку 165

Загорський В. С., Хаустова В. Є. Теоретичні аспекти капіталізації суб'єктів господарювання 176

CONTENTS

Introduction 7

Ivanov Y. B., Kolodizev O. M. Management of Economic Development as a Result of Determination of the Vector of Innovation Policy of Ukraine 9

Kizim M. O., Matyushenko I. Y. Industrial Parks as Market Mechanism of Transformation of Geographically Industrial Complexes after the Example of the Countries of CIS, Middle East and Ukraine 24

Rayevneva O. B., Gubareva I. O. Threats to the Security of the Country in Real Sector of Economy in Conditions of Crisis 55

Krasnonosova O. M., Kupriyanova V. S. Organisation of State Regulation of Development of Aviation Complex in Ukraine 69

Tischenko O. M., Petrova N. B. Innovation Development of Tourist Business in Ukraine 82

Ponomarenko V. S., Yastremska O. O. Improvement of Organisation of Management of Innovation Activity of Industrial Enterprise Taking into Account its Image 94

Malakhova N. B., Sanina O. V. Marginal Methodology of State Regulation in Conditions of Imperfect Competition 111

Yastremska O. M., Timonin K. O. Socio-Economic Essence and Types of Brands in the Context of Innovation Activity of Enterprise 125

Pilipenko A. A., Yaldin I. V. Theoretical and Methodological Bases of Architectural Presentation of Competitive Behaviour and Innovation Activity of Integrated Structures of Business in the Format of Competences 145

Onishko S. V., Prokopenko V. Y. Financial Support and Properties of Innovation Development 165

Zagorsky V. S. Khaustova V. Y. Theoretical Aspects of Capitalization of Subjects of Economic Activity 176

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ КОМПЛЕКСІВ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН СНД, БЛИЗЬКОГО СХОДУ ТА УКРАЇНИ

КИЗИМ М. О., доктор економічних наук, професор, директор
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (м. Харків)
МАТЮШЕНКО І. Ю., кандидат технічних наук, професор, заступник начальника
Головне управління зовнішньоекономічних зв'язків і європейської інтеграції
Харківської облдержадміністрації

Вступ

Складний та суперечний процес адаптації України до умов циклічного розвитку ринкової економіки, розгортання світової фінансової та економічної кризи викликають нагальну необхідність створення нових механізмів державного управління економічним розвитком. В нових незалежних державах процес трансформація існуючих і формування нових територіально-виробничих комплексів супроводжується суттєвими змінами в галузевій структурі виробництва і розміщення продуктивних сил, розселенні населення і розвитку міст тощо. Як наслідок, одне з центральних місць займає *проблема* пошуку нових ефективних для ринкової економіки механізмів територіальної організації промислового виробництва шляхом створення промислових комплексів в формі індустріальних парків.

Значний науковий внесок у розробку теоретичних засад створення територіально-виробничих комплексів зробили: М. М. Колосовський, П. М. Алампієв, А. П. Голіков, Є. П. Маслов, А. Г. Омаровський, Є. Д. Сілаєв, М. І. Шраг, М. М. Паламарчук, А. Т. Хрущов, М. Т. Агафонов, М. Д. Шаригін та інші [1 – 35]. Сьогодні вивченням проблеми створення нових ринкових механізмів розвитку регіональних промислових комплексів займаються такі вчені, як: В. М. Геєць, М. О. Кизим, Ю. Б. Іванов, В. П. Семиноженко, Л. І. Федулова, С. Ю. Глаз'єв, Б. Н. Кузик, Ю. В. Яковець, О. Г. Голиченко, А. А. Чухно, Л. Г. Мельник, М. Йохна, В. Стадник та інші [36 – 46]. У той же час, це питання набуває ще більшої ваги в умовах, коли велика кількість українських промислових підприємств, внаслідок додаткового негативного впливу світової фінансової та економічної кризи, знаходяться на межі банкрутства і потребують реструктуризації своєї діяльності,

Досвід створення та успішної роботи *промислових зон* в країнах СНД та інших країнах, що розвиваються (наприклад, Близького Сходу), як ефективних ме-

ханізмів ринкової трансформації територіально-виробничих комплексів (ТВК) може стати досить корисним при розбудові моделі функціонування індустріальних парків в Україні.

1. Трансформація територіально-виробничих комплексів в ринкових умовах

У період становлення ринкових відносин економісти СНД верталися до планової теорії розвитку й розміщення продуктивних сил, при якій створювалися ТВК. У науковій літературі існують різні точки зору щодо змісту такого поняття як «територіально-виробничий комплекс». У разі його визначення та інтерпретації необхідно виходити з того, що в основі комплексоутворення лежить поділ праці, зокрема його міжгалузева і просторова форми. Оскільки суспільний поділ праці властивий всім формаціям і постійно поглиблюється, то відбуваються зміни й у комплексоутворенні. Отже комплексний розвиток галузей народного господарства і зокрема промисловості – це один з головних напрямів суспільного поділу праці, що проявляється в різних формах.

Територіальна структура – це сукупність стійких зв'язків між елементами об'єкта, обов'язковою умовою для їхньої реалізації є подолання геопростору. Це поділ географічного утворення (країни, району) на просторово виділені елементи, що кожний з них виконує певну функцію в розвитку даного утворення (об'єкта). Цими об'єктами можуть бути промислові вузли, райони, територіально-виробничі комплекси, технополіси, зони спільного підприємництва, торгово-промислові комплекси [12, с. 45]. Елементи територіальної структури приведені в *табл. 1* [8; 12].

Таблиця 1

Елементи територіальної структури

Термін	Поняття
1	2
Промисловий центр	група промислових підприємств, взаємопов'язаних спільними допоміжними виробництвами, а у низці випадків – спільністю технологічного процесу, що мають єдину систему розселення і обслуговуються спільною інфраструктурою
Вузол	територіальне сполучення об'єктів, що відіграють певну роль у розвитку даної території.
Промисловий вузол	локальне виробничо-територіальне сполучення, де підприємства поєднуються тісними виробничими й виробничо-технологічними зв'язками, спільністю транспортно-географічного розміщення, загальними системами інфраструктури й поселень для найефективнішого використання природних, матеріальних і трудових ресурсів

Закінчення табл. 1

1	2
Виробничий комплекс	поєднання підприємств, об'єднаних виконанням єдиної господарської функції та взаємопов'язаних тісними виробничими стосунками таким чином, що вилучення якихось компонентів або порушення зв'язків знижує ефективність комплексу, обмежує або унеможливлює виконання господарських функцій
Територіально-виробничий комплекс	взаємозумовлене поєднання підприємств на певній території, за якого ефект досягається завдяки вдалому добору підприємств згідно з природними та економічними умовами
Район	територія, що відрізняється від інших територій за сукупністю складових частин, які характеризуються єдністю, взаємозв'язком та цілісністю, котра є об'єктивною умовою, закономірністю раціонального розвитку даної території
Технополіс	науково-технічний центр, що забезпечує створення та впровадження нових розробок
Портово-промисловий комплекс	об'єднання на одній території морських портів, промислових підприємств, приморських поселень, соціально-виробничої інфраструктури, розміщення яких у прибережній зоні зумовлене експлуатацією природних ресурсів прилеглої території та акваторії, забезпеченням зовнішньоекономічної та інших різновидів діяльності
Промисловий комплекс	ефективна форма розміщення промислового виробництва

У сфері промислового виробництва комплексоутворення здійснюється шляхом формування ***промислово-територіальних комплексів***. Комплексний розвиток промисловості означає взаємозв'язок і взаємообумовленість усіх її складових частин – підприємств галузей та міжгалузевих утворень, а також різних форм територіального зосередження промислового виробництва. Встановлення оптимальних зв'язків і пропорцій у системі промислового виробництва забезпечує найбільш повне і ефективне використання продуктивних сил окремих районів і всієї країни.

Сутність ***виробничо-територіального комплексу*** вперше розкрив М. М. Колосовський. В одній з відомих робіт він писав: «Виробничим комплексом називається таке економічне (взаємообумовлене) поєднання підприємств в одній промисловій точці або в цілому районі, при якому досягається певний економічний ефект завдяки вдалому (плановому) підбору підприємств у відповідності з природними і економічними умовами району, з його транспортним і економіко-географічним положенням» [11, с. 149 – 183].

У розумінні М. М. Колосовського, виробничо-територіальні комплекси — це основа районоутворюючого процесу. Підкреслюється також, що комплекс, особливо районний — це ланка народногосподарського комплексу країни. Раціо-

нально створену систему взаємозв'язаних виробничо-територіальних комплексів М. М. Колосовський вважав важливим засобом підвищення продуктивності суспільної праці в народному господарстві країни.

Види територіально-виробничих комплексів наведено в *табл. 2* [8; 9].

Таблиця 2

Види територіально-виробничих комплексів

Вид ТВК	Характеристика
ТВК переробної промисловості з переважанням машинобудівного та текстильно-промислового ЕВЦ	Такі комплекси властиві високорозвинутим регіонам України, Європейської частини Росії. Іноді такі ТВК можуть формуватися і в інших районах, що зумовлюється сировинним фактором (Середня Азія, Закавказзя). Тут вони поєднуються з гідромеліоративним та промислово-аграрним циклом
ТВК гірничо-металургійної промисловості	Спирається на три ЕВЦ: пірометалургійного чорних металів, пірометалургійного кольорових металів, рідкометалохімічного. Базою їхнього формування є великі поклади руди (в Україні: Придніпровський; за кордоном – Рурський у ФРН, Курська Магнітна Аномалія, Братсько-Усть-Ілімський, Саянський – у Росії)
ТВК енергетичної промисловості	З провідними паливно-енергопромисловими ЕВЦ. Основою їхнього формування є великі поклади твердого палива (бурого й кам'яного вугілля, сланців) з перевагою відкритого способу видобування (Тимано-Печерський, Кансько-Ачинський, Південно-Якутський у Росії, Павлодар-Екібастузький у Казахстані, Донецький – в Україні)
ТВК хімічної промисловості	Найчастіше вони використовують продукцію трьох ЕВЦ: нафтоенергохімгчного, газоенергохімічного та гірничохімічного. Сировинна база пов'язана з родовищами нафти і газу, а також гірничохімічної сировини (у нашій державі – Прикарпатський, за кордоном – Нижньообський, Середньообський у Росії, Каратау-Джамбульський у Казахстані)
ТВК промисловості, що переробляє біологічну сировину.	Тут маємо індустріально-аграрний, лісоенергопромисловий та рибопромисловий ЕВЦ. Останній ЕВЦ входить до складу такої форми територіальної організації виробничих сил, як портово-промисловий комплекс (ППК).

У сучасному виробництві економічних макрорайонів Російської Федерації і України можна виділити такі основні групи міжгалузевих поєднань важкої промисловості: вугільно-металургійні; вугільно-машинобудівні; вугільно-хімічні; металургійно-машинобудівні; металургійно-машинобудівельно-хімічні; машинобудівельно-хімічні; нафтогазохімічні.

Практично весь перелік принципів формування територіально-виробничих комплексів можна перенести й у поняття ***кластера*** [18]. При цьому виявляється ряд істотних відмінностей (див. табл. 2):

- *ТВК* створювалися з метою найбільш ефективного споживання природних і людських ресурсів, у той час як *кластер* покликаний об'єднати різні інститути й фірми для створення висококонкурентної продукції;
- *ТВК* створювалися за вказівкою урядових органів, тобто штучно, в основному, у безпосередній близькості від джерела сировини, у той час як для появи *кластера* необхідна наявність конкурентної переваги даної території (наукового потенціалу для кластера біотехнологій, багатовікових ремеслових навичок для появи взуттєвого кластера в Італії);
- розвиток *ТВК* багато в чому було побудовано відповідно до кількісних планових показників його діяльності, що гальмувало природний розвиток економічних і соціальних зв'язків між його об'єктами.

В епоху планових методів управління у вже сформованому ТВК могли з'являтися нові зв'язки, що не укладалися в генеральну схему розвитку виробництва, відповідно до якої їхній подальший розвиток блокувався. Можна зробити висновок, що *ТВК у плановій економіці мали однакову із кластерами природу, відмінними були тільки умови зовнішнього й внутрішнього середовища.* Основний принцип формування ТВК полягав у згладжуванні розходжень між різними районами країни, при цьому все ставилося на догоду інтересам партійної влади, у той час як блокувався вихід конкурентної сили на місцях [27, с. 23].

Наприклад, завдяки наявності значних запасів мінеральних ресурсів Якутія зайняла гідне місце на економічній карті РФ, і в умовах соціалізму успішно розвивалися Південно-Якутський вугільний територіально-виробничий комплекс, золотодобувна й алмазодобувна галузі в Західній Якутії.

З переходом на ринкові умови господарювання й знаходженням регіоном «суверенітету» на початку 90-х рр. минулого століття, у Якутії сформувався повноцінний промисловий комплекс по видобутку, переробці й реалізації алмазів. У другій половині 90-х рр. була запропонована концепція переходу АБК РС(Я) на ринкові умови господарювання, його стабілізація з урахуванням зовнішньоекономічних аспектів і на базі співробітництва з іншими регіонами Росії.

У цей час АБК являє собою міжгалузевий виробничо-торговельний комплекс, що включає видобуток алмазів, їхню обробку для одержання діамантів і технічних алмазів (гранувальна і ювелірна промисловість) і реалізацію кінцевого продукту (переважно оптовим покупцям або на виставках-аукціонах). Таким чином, інтегрується добувна, обробна промисловість і сфера послуг.

Вивчення питань формування й розвитку регіональних кластерів у Якутії на базі алмазно-брильянтового комплексу можна розглядати, як важливу конкурентну перевагу сучасної економіки регіону, що забезпечує реальний синергический ефект.

Таким чином, ***кластер*** являє собою систему взаємозалежних підприємств, суспільних і наукових організацій і державних органів, що планують і координують свою діяльність відповідно до єдиної мети, вираженої в підвищенні конкурентоспроможності продукції кластера, на основі ефекту синергизма.

Саме наявність так званого синергетичного ефекту відрізняє кластер від існуючих раніше виробничих комплексів, де враховувалася роль і внесок кожного елемента комплексу, але загальний валовий ефект не розглядався як необхідна його частина. Для досягнення економічного ефекту схема повинна бути побудована на таких принципах:

- раціональне й найбільш ефективне розміщення економічних районів;
- комплексний розвиток господарства всіх районів країни;
- оптимальний територіальний поділ праці між регіонами;
- вирівнювання рівнів економічного й соціального розвитку економічних районів країни [41, с. 54];
- планове формування регіональних промислових комплексів з урахуванням відносин конкуренції та вибіркової кооперації між його структурними елементами.

Порівняльні характеристики ТВК при плановому господарстві й кластерів у сучасній економіці представлені в *табл. 3* [20].

Таблиця 3

Порівняльні характеристики ТВК при плановому господарстві й кластерів у сучасній економіці

ТВК	Кластер
1. Раціональне та найбільш ефективне розміщення економічних районів	1. Розміщення в місцях найбільшої конкурентоспроможності
2. Комплексний розвиток господарства всіх районів	2. Нерівномірний розвиток регіонів
3. Оптимальний територіальний розподіл праці	3. Перехід виробничих сил до конкурентоспроможних кластерів
4. Вирівнювання рівня економічного та соціального розвитку районів	4. Підвищення конкурентоспроможності регіона – це вклад в добробут країни
5. Планове формування та регулювання діяльності ТВК зі сторони держави	5. Планове формування кластерів на основі існуючих зв'язків

В сучасних умовах в Росії, як і в Україні, стає доцільним використання саме кластерного підходу, що дозволяє поєднати як західні розробки з даної тематики, так і напрацювання планової економіки.

Схема кластеру, що створюється, представляє тип вертикально-латерального комплексу, у якому підприємства поєднуються в одному виробничому ланцюж-

ку – видобуток сировини, переробка, випуск продукції, збут, не тільки шляхом участі в статутному капіталі, але й також за рахунок створення підприємницької мережі, заснованої на генеральних угодах на поставку продукції.

Перехід до ринкової системи господарювання вимагає докорінного реформування виробничих відносин, широкої приватизації державного майна, структурно-технологічної та технічної перебудови виробництва на засадах впровадження науково-технічного прогресу, сучасних ресурсо- та енергозберігаючих технологій, розвитку інноваційного комплексу, формування ринкової, комунікаційно-інформаційної інфраструктури тощо.

Найбільшими територіально-виробничими комплексами в Україні є:

- ***Донбаський,*** основу якого складають промислові вузли: Донецько-Макіївський, Маріупольський, Стахановський, Горлівсько-Єнакіївський, Краматорсько-Слов'янський, Лисичансько-Рубіжанський, Луганський. Даний ТВК спеціалізується на галузях важкої індустрії (енергетиці, металургії, важкому машинобудуванні, хімічній промисловості), а також АПК;
- ***Придніпровський*** (Дніпропетровсько-Дніпродзержинський, Запорізький, Криворізький та ін.);
- ***Причорноморський*** (Одеський, Миколаївський, Херсонський, Керченський, Сімферопольський);
- ***Прикарпатський*** (Івано-Франківський, Чернівецький, Дрогобицько-Бориславський, Стрийський).

Але, починаючи з 1992 р., в Україні трансформаційні процеси, на жаль, мали не реформаційний, а скоріше деформаційний характер, про що свідчить різке погіршення всіх макроекономічних показників. В Україні й до сьогодні не розроблено нових механізмів функціювання ТВК, тому їх стуктура продовжує руйнуватися. Але *ефективним механізмом трансформації ТВК у кластери в Україні можуть стати саме індустріальні парки та зони* [8, с. 140 – 167].

2. Індустріальні парки як визнаний ринковий механізм розвитку промисловості та територій

У визначенні, наданому ЮНІДО (Організацією ООН з промислового розвитку), «**індустріальний парк**» – це ділянка землі, яка розвита й розділена на сегменти у відповідності з планом, зі спорудженнями або без, із загальною інфраструктурою, і призначена для використання групою промисловців. Промислові парки надають компаніям в оренду на своїй території виробничі, складські й офісні площі, забезпечують комунікаціями й інфраструктурою, необхідними для організації виробництва. Вони мають розвинену систему під'їзних колій, зон

завантаження-розвантаження, контрольно-пропускних зон тощо [61]. Основою таких парків є земельна власність, юридично і технічно організована як спеціалізований об'єкт прибуткової нерухомості, оснащений відповідною інженерною і транспортною інфраструктурою, зазвичай включає офісні і виробничо-складські будівлі. Цим *індустріальний парк суттєво відрізняється від спеціальних (вільних) економічних зон.*

Незалежно від країни всім промисловим зонам властиві *певні закономірності.* Місце розташування – поблизу від великих міст і транспортних коридорів (морські порти й аеропорти, автомагістралі, залізниці, річкові канали, трубопроводи). Управлінням індустріальних зон, як правило, займається спеціальна керуюча компанія. При цьому таку компанію може створювати основний інвестор промислового парку, але може залучатися й незалежна професійна керуюча компанія. Найчастіше промислові парки створюються органами центральної або місцевої влади, на їхній розвиток великий вплив роблять спеціальні державні програми, звільнення або зниження податкового навантаження, полегшення митного режиму. Строк окупності індустріальних парків становить у середньому 10 – 15 років [28, с. 347].

Для компаній, зайнятих у сфері виробництва, промислові парки цікаві можливістю оренди професійних виробничих, офісних і складських приміщень, що вигідніше самостійного придбання землі, проходження дозвільних процедур і наступного будівництва необхідних приміщень і комунікацій. У ряді парків передбачена можливість оренди устаткування. Турботи з підтримки в належному стані інженерних комунікацій і споруджень, а також по забезпеченню ресурсами (електроенергія, вода, тепло) покладені на керуючу компанію. В остаточному підсумку, для виробників це обертається зниженням собівартості виробленої продукції.

Головною же *відмінністю індустріального парку від соціалістичних індустріальних центрів* є його принципово ринкова природа. Індустріальний парк створюється в умовах приватної власності на землю як об'єкт дохідної нерухомості, що формує пропозицію у відповідь на очікуваний попит з боку його майбутніх користувачів. Власник/девелопер індустріального парку залежить тільки від ринку. Він на свій страх і ризик оцінює майбутній попит, здобуває земельну ділянку, створює інженерну й транспортну інфраструктуру, здійснює пошук клієнтів, здає в оренду приміщення, регулює орендну плату, забезпечує комплекс належною інфраструктурою й розвиває її, гнучко пристосовуючись до вимог ринку, що швидко змінюються.

Якісна *відмінність індустріального парку від звичайної промислової зони* – це наявність єдиної концепції розвитку території, що передбачає створення пулу орендарів-користувачів, що співробітничають один з одним, загальної для всіх

резидентів системи автоматизованого керування, надання комунальних послуг і системи охорони й доступу [40].

Оскільки індустріальні парки різняться як своїми масштабами, так і переліком надаваних послуг, слід відзначити, що й цікавити вони можуть цілий ряд компаній. Так, великі транснаціональні корпорації виявляють до них інтерес у разі розвитку й забудови муніципальних земель, відданих під індустріальну забудову. Місцеві невеликі компанії також розглядають варіанти участі в індустріальних парках – у разі реконструкції виробничих цехів для їх подальшого здавання в оренду або при створенні бізнес-інкубаторів.

Привабливість оренди підготовлених виробничих площ індустріальних парків полягає в можливості орендувати там виробничі, офісні і складські площі в більш стислі терміни, ніж придбання землі з наступним самостійним будівництвом. А з огляду на проблеми, на які наражаються компанії в процесі відведення й оформлення земельної ділянки, одержання дозволу на будівництво, а також при спорудженні комунікацій необхідних потужностей, зазначений варіант є раціональною альтернативою.

При цьому компанія, що керує індустріальним парком, бере на себе всі зобов'язання з організації роботи і забезпечення орендарів/власників інженерними комунікаціями, електроенергією, водою, теплопостачанням, може надавати транспортні, охоронні, консультативні та інші види послуг. Крім того, вона забезпечує належний стан основних споруд (котелень, трансформаторів, насосних станцій, колекторів тощо), а також доріг і під'їзних шляхів.

Інтерес до індустріальних парків викликаний поєднанням місця розташування та агломерації, коли в одному місці зосереджуються великі постачальники комплектуючих (напівфабрикатів) та їх споживачі. Тим самим економляться транспортні витрати й інженерні послуги, що дозволяє знизити собівартість виробленої продукції за рахунок більш ефективної логістики.

Про необхідність розвитку індустріальних парків засвідчує позитивний світовий досвід інших країн (зокрема Близького Сходу, країн СНД тощо), де були створені індустріальні (промислові) парки як спеціалізовані об'єкти прибуткової нерухомості власника, роботу яких організовує керуюча компанія.

3. Досвід країн Близького Сходу у створенні індустріальних парків

Індустріальне Місто Дубай (Саудівська Аравія), член компанії Татвір, розкинулося на 560 млн кв. футів землі та має за мету прискорення росту й розширення індустріального сектору в Дубайї. Індустріальне місто стратегічно вигідно розташоване біля «Дубай Ворд Централ» (новий Аеропорт Джебел Алі), вільної

зони Джебел Алі й Порту; транс-шосе Еміратів, включаючи Дорогу Шейха Зайд і Дорогу Еміратів, яка також перебуває поруч із Еміратом Абу-Дабі і забезпечуючи в такий спосіб легкий і зручний доступ до глобальних пунктів транспортування через повітря, землю й море [48].

Індустріальне місто було засновано як значний проект і діловий район, з метою каталізувати і підтримати розвиток виробничого сектору за допомогою послуг, що відповідають стандартам якості, здоров'я, і безпеки, а також для створення унікального середовища «життя – гра – робота – навчання» у спеціальній економічній зоні. Індустріальне місто планувалося як сучасна інфраструктура промисловості, яка надає орендарям конкурентоспроможну перевагу, групуючи схожі галузі промисловості, щоб розділити загальні людські ресурси серед логістики й ділових операцій. Індустріальне місто розбите на 6 секторів, кожний з яких виконує свою функцію, а саме: Продукти харчування, Металургія, Мінеральні продукти, Транспорт, Промислове устаткування, Продукція хімії.

Таасііс Дубай – підрозділ Індустріального міста, що надає адміністративну й ділову підтримку як фізичним особам, так і компаніям, розташованим у межах Індустріального міста. Інноваційна ділова модель Таасііс пропонує єдине обслуговування клієнта, щоб полегшити угоди між компаніями й ділові відносини з різними федеральними урядами й відділами місцевих органів влади по всій країні. Асоціація Таасііс співробітничає з 10 відомствами: Поліція Дубай, Митниця Дубай, Муніципалітет Дубай, Міністерство праці, Цивільна оборона Дубай, Відділ Економічного Розвитку, Транспортне Відомство, Відомство Електрики і Води Дубай, Торгово-промислова палата Дубай.

Транспарк, як ще один підрозділ Індустріального міста, з метою надання виробникам найкращих рішень з логістики, використовує технологію Third Party Logistics (3PL), яка означає надання комплексу логістичних послуг від доставки й адресного зберігання до управління замовленнями й відстеження руху товарів. У функції 3PL-провайдера входить організація й управління перевезеннями, облік і управління запасами, підготовка імпортно-експортної й фрахтової документації, складське зберігання, обробка вантажу, доставка кінцевому споживачеві.

Транспарк працює в тісному співробітництві з Deutsche Post World Net (DPWN) – найбільший глобальний 3PL постачальник у світі. DPWN пропонує повний діапазон рішень керування системою поставок через свої компанії, які містять у собі DHL Express, мережа DHL Exel Supply і Danzas. Транспарк пропонує послуги логістики, що охоплюють фрахт, складування, розподіл, консультації. Він стратегічно розташований біля порту Джебел Алі – третього найбільшого центру реекспорту після Гонконгу й Сінгапуру, також поряд з найбільшим аеропортом у світі – Дубай Ворд Централ і головним національним шосе.

Оскільки торгівля стає більше глобальною й використовує більш складні системи поставок, аутсорсинг вимог логістики став постійною тенденцією між виробниками й роздрібними продавцями в усьому світі. Такі 3PL-постачальники як транспарк дозволяють компаніям зосередитися на своїх основних функціях, залишаючи проблеми керування системою поставок фахівцям. Вони можуть допомогти скоротити витрати через систему поставок, знижуючи рівні наявності інвентарю, вимоги складування й списання з рахунку. Вони можуть одночасно збільшити комерційні доходи під час транзиту й поліпшити сервісне обслуговування. Типові пільги, надавані 3PL постачальникові: 7%-е скорочення вантажних витрат; 30%-е скорочення складської вартості вантажно-розвантажувальних робіт [48].

Індустріальне місто Джубаїл (Саудівська Аравія) – один з найсучасніших і найбільших індустріальних комплексів в Азії. При розбудові комплексу з 1975 року використовувалися останні технології для створення сучасного індустріального міста. Індустріальний парк Jubail містить у собі групу компаній, які роблять нафтохімічні речовини, хімічні добрива, газ, сталь, залізо й нафту [60].

Королівська комісія для міста Джубаїл була створена з метою планування й управління всіма установами у цьому «місті».

Індустріальне місто Jubail розділене на п'ять зон:

1. *Індустріальна Зона* має дев'ятнадцять головних фабрик з 136 допоміжними установами, де виробляють сталь, алюміній, пластмасу й добрива під контролем Корпорації Основних галузей промисловості Саудівської Аравії (SABI). Ця зона займає область 8 000 гектарів, або приблизно вісімдесят квадратних кілометрів.
2. *Житлова зона* складається з восьми районів і перебуває на суміжному острові, пов'язаному з материком. Там проживає 40 000 жителів. Усього можна розмістити 375 000 чоловік у сучасних будинках.
3. *Область аеропорту*, займає територію в 250 000 кв. м, який може приймати всі типи літаків і надає транспортні послуги пасажирам і фрахту.
4. *Зона пікніка,* розташована на заході індустріальної зони, займає територію у 204 000 кв.м. Для жителів міста ця зона – важлива сфера відпочинку. До неї входять зелені ділянки, дитячі майданчики й водні спортивні розваги.
5. *Острів Алу-Батваль,* приєднаний до індустріального міста Джубаїл. Це – ділянка для пікніка з парком і зоопарком, дитячими садками, рибацькими ділянками й пристанями для яхт [*див. Додаток 1*].

Інвестиції SABI у цих проектах становлять 10 мільярдів дол. США. Об'єднана Електрична Компанія Саудівської Аравії (SCECO) постачає в індустріальне Місто

Jubail до 6 000 мегаватів електрики. Зв'язок у межах Королівства й за кордон був проведений через мікрохвильові осьові кабелі й мережу телекса. Королівська комісія в зонах Джубаїл та Янбу здійснила два проекти зі збереження й наступної експлуатації величезних запасів природного газу в східній області Королівства [60].

Промислові зони Русьял, Сохар, Райсут та Низва (Оман). Промисловість в Омані одержала новий поштовх до розвитку зі створенням Суспільної Установи Промислових зон (англ.PEIE – *Public Establishment for Industrial Estates*) у 1993 році.

PEIE, головна організація для всіх промислових зон, була створена відповідно до Королівського Декрету після успішної роботи на протязі 10 років Промислової зони Rusayl (RIEA), першої промислової зони в Омані. В 1985 році в RIEA було всього лише 12 фабрик; тепер це більш, ніж 100 фабрик, які виробляють різноманітний асортимент як продуктів споживання, так і промислової продукції. Мета PEIE полягає в тому, щоб розвивати й управляти промисловими зонами, які створює Міністерство торгівлі й промисловості, а також заохочувати приватний сектор, сприяти руху індустріалізації в Омані. Виробництво – один з головних секторів для різновекторної економіки. На цей час, внесок сектора в національний валовий внутрішній продукт залишається відносно невеликим, у рамках 8% ВВП [57].

Повноваження й обов'язки PEIE включають: підготовку й розподіл договорів на землю для галузей промисловості; спостереження за дотриманням технічних умов, що встановлені компетентними владними підрозділами; випуск ділових ліцензій на індустріальне устаткування; сприяння просуванню продукції за допомогою виставок, рекламних оголошень й кампаній в ЗМІ; проведення навчальних курсів й семінарів для поширення інформації серед інвесторів.

На цей час чотири промислових зони працюють під PEIE в Омані, а саме, в Русьял, Сохар, Райсут та Низва. Заплановано створити в інших сільських містах такі промислові зони, як Сур, Бураймі й Кхасаб. Всі існуючі зони добре розплановані й включають розвинену інфраструктуру, зокрема, дороги, воду, електрику, газ, телекомунікації, заводи обробки стічних вод.

Всі зони PEIE є вигідними для виробництва, складування, розподілу й офісних послуг. PEIE також працює в тісному співробітництві з Міністерством торгівлі й промисловістю, Оманською Торговельною палатою, Оманським Центром Інвестиційного Заохочення й Експортного Розвитку (OCIPED)[58].

Індустріальні парки Тефен, Tel- Haі, Omer, промислова зона Dalton Industrial Park (Ізраїль). Промислові зони надають інноваційним, динамічним індустріальним компаніям ідеальне середовище для їхнього росту й розвитку. Перша Промислова зона була побудована в 1985 р. в ***Tefen.*** За цей час в індустрі-

альних парках розмістилися більш, ніж 160 компаній, що наймають приблизно 4 000 службовців, з колективними продажами приблизно 500 млн дол., з яких 80% призначено для експорту.

Фірми, що зайняті в експортних галузях промисловості, наймають більш, ніж 3 000 службовців. У Промисловій зоні розташовано 20 інноваційних індустріальних компаній, які представляють широкий діапазон галузей промисловості й включають ключові дослідницькі центри для глобальних лідерів ринку SanDisk і H.P, а також для інноваційних ізраїльських компаній з міжнародними ринками (Kolsint і Лос-Анджелес Stepac).

Промислова зона Haі була створена в 1992 році на півночі Ізраїлю в області Галілеї, біля міста Kiryat Shemona. В ній розташовано 10 інноваційних компаній, що наймають приблизно 500 робітників [див. Додаток 1].

Після успішного розвитку трьох промзон в області Галілеї, у 1995 році була створена промислова зона ***Omer*** у південній області Negev поруч із містом Беер-Шеви. Сьогодні на території зони працює приблизно 40 компаній, що спеціалізуються на високотехнологічних виробництвах, на яких працює біля 600-та робітників.

Dalton Industrial Park був відкритий влітку 2006 року в Dalton Plateau. Це – індустріальний регіон на півночі Ізраїлю, що найбільш швидко зростає. На сьогоднішній день промислова зона залучила велику кількість різноманітних складних галузей промисловості, що виробляють верстати, пластмаси, електроніку, а також проводять наукові дослідження. Крім того, на 25-ти індустріальних компаніях, розташованих поруч із Dalton Industrial Park, створено близько 700 робочих місць.

Промислова зона Bchamoun (Ліван) стратегічно розташована поряд з Бейрутом (Міжнародний Аеропорт), в десяти хвилинах від центру Бейруту, біля магістралей, які ведуть до Півдня, Півночі і Гірських областей. Зона займає 42 000 кв. м. Орендарі можуть вибрати найкращу альтернативну площадку для їхнього бізнесу, від 25 кв. м до 5 000 кв. м.

Технічні характеристики: зонування *F*1, що відповідає вимогам до розміщення важкого індустріального виробництва; всі поверхи будинків розроблені із запасом міцності під навантаження до 1000 кг. на квадратний метр; встановлені енергозберігаючі системи циркуляції води (в тому числі збирання води з відкритих поверхонь); енергетичні потреби підприємств повністю задовольняють дві межі електроенергії із двома трансформаторними центрами; кожен орендар має свою власну стоянку; внутрішні дороги мають 18-метрову ширину, і крім того, проїзди 6-метрової ширини забезпечують доступ до всіх місць розташування в межах виробничих будівель [51].

Промислова зона Hallabat (Йорданія) займає біля 500 000 кв. м (з можливістю розширення до 1 000 кв. км) і розташована біля міста Zarqa Governorate на північному сході Йорданського королівства. Zarqa Governorate відомий як індустріальний центр Йорданії, де знаходиться більш, ніж 50% всіх йорданських фабрик, розташованих в цьому районі. Це – друге найбільш населене місто після столиці Амман. Hallabat має прямий доступ приблизно до 70 000 жителів з різним рівнем кваліфікації робочої сили [63].

Перспективні проекти розвитку індустріальних парків та зон в країнах Близького Сходу.

1) Сьогодні у країнах Близького Сходу робиться багато заяв про майбутні проекти індустріальних зон та парків. Одним з таких проектів є ***інвестиційний індустріальний парк «Інтернешенел Інвестмен парк», Бахрейн*** – це міжнародна комерційна власність, новий тип промислової зони для Бахрейну, що надає міжнародним фірмам можливість вкласти капітал за кордоном і користуватися безмитними закордонними інвестиціями (див. Додаток 1) [47].

Парк пропонує унікальні стимули для тих, хто шукає закордонні інвестиції, включаючи: 100%-а іноземна власність компаній; податок 0% з десятилітньою гарантією; спеціальні митні послуги. Якісні послуги, офіси й фабрики пропонуються разом з довгостроковими орендними договорами й конкурентоспроможною орендною платою за землю, що професійно зонується, упорядковується й управляється.

Деякі з виняткових пільг для інвестицій в цей діловий парк включають: неоподаткування близькосхідних інвестицій; високоякісні стандарти керування; інтернаціонально конкурентоспроможні послуги й витрати; міжнародна можливість з'єднання й доступність; цільові сектори [див. Додаток 1].

2) ***Індустріальний парк «Кувейт Файненс Хаус Індастріал Оазис», Кувейт.*** Фінансова компанія Кувейту (KFH) в 2008 році побудувала на острові в Бахрейні промислову зону світового класу, з метою залучити інвестиції в 200 млн дол. Індустріальний Оазис KFH буде включати 152500 кв. м землі і розташований в Міжнародному Інвестиційному Парку Бахрейну в місті Хід, що спеціалізується на високотехнологічному виробництві та послугах. За словами генерального директора компанії Індустріальних Інвестицій Beitek (філії KFH) спеціалізована індустріальна зона допоможе в передачі й впровадженні нових технологій й збільшить капіталізацію індустріального сектору.

Заплановано 2 фази реалізації проекту: Перша фаза будівництва включає в себе 24 фабрики і п'ятиповерховий сучасний офісний будинок, які займають площу 107800 кв. м. Друга фаза передбачає освоєння 45 154 кв. м із готовою об-

ладнаною інфраструктурою, такими як дороги, вуличне висвітлення, каналізації, озеленення й системи опріснення води. Проект допоможе створити більше 2 000 робочих місць.

KFH-Бахрейн інвестує більше 5 млн дол. у розвиток першої фази проекту. Будівельні роботи закінчаться до лютого 2011 року. Після завершення першої фази, зону передадуть у суборенду потенційним місцевим і міжнародним орендарям. Вже виявили зацікавленість більше 500 близькосхідних та міжнародних компаній. За вимогою KFH-Бахрейн компанії повинні бути зайняті в таких галузях, як: виробництво високих технологій, інтелектуальні послуги, легка промисловість і машинообробка.

3) ***Промислова зона Polaris (Єгипет)***, що займає 2 мільйони квадратних метрів у 6 км на захід від Каїра, є спільним підприємством між Єгиптом і Туреччиною, економічні відносини яких зміцнилися за останні два роки. Турецький Президент Абдулах Гул відкрив першу приватну промислову зону Єгипту в 2008 році. Очікується, що проект залучить 4 мільярди $ інвестицій за наступні чотири роки. Єгипетський уряд придбав 1 500 000 кв. м землі, щоб передати повністю у власність і управління компанії приватного сектора. На території промислової зони планується створити велику кількість нових виробництв, які розділені на чотири сектори: будівельні матеріали, харчова промисловість, текстильна промисловість і централізовані послуги парку. Очікується створення 10 000 робочих місць.

Індустріальна зона асигнує певні кошти у різні галузі промисловості; 60% коштів піде у виробництво будівельних матеріалів, 20% – харчових продуктів, і 20% – у текстильну промисловість. Ці виробництва будуть користуватися послугами інфраструктури, такими як дороги, вода, електрика й комунікації.

Будівництво буде розділено на дві фази; перша фаза, що займе приблизно два роки, буде включати підготовку ділянки й побудову необхідної інфраструктури. До головної інфраструктури відносяться: розподіл води й газу, телекомунікації, Інтернет-послуги, обробка води, цивільна оборона (пожежна частина й швидка допомога). До основних послуг, що будуть надаватися компаніям, відносяться: клініки, житло, послуги їдальні й пральні; до допоміжних: мечеть, комерційні послуги, навчання, послуги транспортування, митні послуги [59].

4) ***Промислова зона KADD (Йорданія)*** спроектована у 2008 році за наказом Короля Абдулахха з метою розвитку спеціалізованих військових галузей промисловості і створення робочих місць для йорданських громадян. KADD – це вільна зона, що створює спеціалізоване навколишнє середовище, надає підтримку й обслуговування високого рівня, гарантує високий ступінь безпеки для інвесторів та замовників військової продукції.

Компанія KADDB LLC, заснована в 2008 році, управляє приватною вільною індустріальною зоною і користується всіма привілеями, послугами і стимулами, наданими відповідно до Закону Йорданії про суспільні і приватні вільні зони.

В промисловій зоні KADDB буде розташовано більш ніж, 1 800 індустріальних підприємств на 2500 000 кв. м з можливістю об'єднання декількох підприємств для виконання великомасштабних проектів.

Відповідно до плану розширення зони KADDB передбачається дві стадії освоєння проекту:

а) перша стадія (2008 – 2010 рр.) передбачає: освоєння 26% від виділеної території; будівництво будинку адміністрації; будівництво і введення в експлуатацію високоякісної інфраструктури – системи водопостачання, електростанції на 40 МВт, заводу обробки стічних вод і водних басейнів; впровадження системи страхування.

б) друга стадія (2010 – 2013 рр.) передбачає: розвиток ще 32% території зони; розширення заводу з обробки стічних вод і водних басейнів; будівництво і розширення освітлених доріг (шириною 20 – 40 м) і зеленої зони [63].

4. Розвиток індустріальних парків та зон в країнах СНД

Аналізуючи досвід створення бізнес-парків у СНГ, найбільш показовим є досвід Російської Федерації, яка з *одного боку* використовує інфраструктуру СРСР, тобто радянських ТПК, а з *іншого* – створює нові бізнес-площадки в умовах перехідної економіки.

У РФ на ранньому етапі ринкових перетворень (1993 – 1998 рр.) створювалися *бізнес-парки на території діючого підприємства*, а саме:

1) Найпоширенішим варіантом був наступний: *підприємство продовжує основну діяльність*. Надлишки території й виробничо-складських площ пропонувалися стороннім орендарям. Підприємство перепродувало орендареві електрику, воду, тепло, квоти на промислові викиди в каналізацію;

2) Інший варіант був менш розповсюджений. *Підприємство припиняє основну діяльність і стає керуючим своєю нерухомістю*. Вся територія заводу, офісні й виробничо-складські будови здавалися частинами в оренду або продавалися вроздріб. Підприємство продовжувало постачати орендарям або новим власникам ділянок інженерні послуги; перепродуючи електроенергію, воду, продаючи тепло, пару, а також іноді забезпечуючи транспортними послугами. Підприємство включало головні спорудження (котельні, трансформатори, насосні станції, колектори), а також дорогі й проїзди, розвивало охоронну діяльність, робило клієнтам послуги логістики і митниці.

Орендодавець при цьому стикався з наступною проблемою: відсутність значних капіталовкладень і обмежені ліміти інженерного забезпечення не дозволяли власникові землі й інфраструктури перейти до масштабної реконструкції, будувати нові цехи. Частково, у міру надходження доходів від оренди, це відбувалося.

При цьому використання нових технологій у старих цехах без містобудівного та санітарно-епідеміологічного узгодження викликало порушення відповідного законодавства, протипожежних норм і норм МНС, містобудівних норм і правил землекористування й забудови. Зміни технології в старих цехах за законом повинні були пройти узгодження й всі дозвільні процедури на розміщення нового виробництва. Все це створювало проблеми орендарям [40].

В 1997 – 2004 рр. з'явилися нові підходи в створенні бізнес-парків.

1) *Цілеспрямована купівля підприємства* для реконструкції території, наступного перепродажу й здачі площ в оренду. Реконструкція виробничих і адміністративних будинків, розчищення території для нових користувачів (наприклад, «Аврора-Парк» у Москві).

2) *Будівля орендодавцем офісних або виробничо-складських будинків* під гарантію довгострокової оренди з боку орендаря. Сюди ж ставляться схеми «lease-back», коли клієнт будує на території орендодавця будинок для своїх потреб, заздалегідь маючи домовленість, що відразу ж після початку експлуатації, бізнес-парк купить у нього об'єкт із умовою, що клієнт візьме його «назад» у довгострокову оренду;

3) *Ініціатива регіональної адміністрації*: проектування й попереднє оснащення інженерною інфраструктурою промислової зони (бізнес-парку) на муніципальній землі, з одночасним залученням орендарів або покупців підготовлених ділянок (Проекти «Цегельний Завод», «Пулково» у Ленінградській області; «North-West Techopark», «Ржевка» у Санкт-Петербурзі; Проекти створення промислових зон у Виборзі й Гатчині – Ленінградська область, проект портової зони «Усть-Лугу» (Ленінградська область) [*див. Додаток 2*].

Створення бізнес-парку таким способом спричиняє проблеми, пов'язані з необхідністю активної участі голови адміністрації суб'єкта Федерації й звичайною відсутністю бюджетних коштів на розробку проекту, пошук, межування, транспортну й інженерну підготовку території.

Практика показує, що при переході до ринкової економіки російські підприємства, що успішно конкурують із західними, різко перемінили відношення до нерухомості. *Із середини 90-х* явно став переважати новий для РФ принцип організації виробництва – «розміщення технологічних ліній у максимально універсальних одноповерхових корпусах». Корпуса радянських заводів будувалися у розрахунку на багаторічний випуск однієї й тієї ж продукції. У теперішніх умо-

вах, у ході постійної модернізації й переваги невеликих партій замовлень, постійно виникає необхідність швидко міняти технології виробництва протягом короткого часу. Можливість просторового маневру при зміні технологічних ліній стає вирішальною перевагою.

Сучасне високоточне й високошвидкісне виробниче встаткування дуже вимогливо до умов експлуатації. Як наслідок – виросли вимоги технологів до якості сучасних виробничих приміщень. Ці вимоги найчастіше вище, ніж до якості офісних і житлових приміщень: жорстко нормується якість підлог, покриттів, освітленість, припустима вібрація, вологість, запилованість повітря, припустима напруга магнітних і електричних полів і т. д.

Тому орієнтовані на конкурентний ринок виробники є потенційними клієнтами бізнес-парків, що спеціалізуються на створенні й обслуговуванні якісних виробничих і складських приміщень [64, с. 57].

У той же час, процедури узгодження проектів будівництва й розвитку територій залишилися незмінними з радянських часів, коли держава була монопольним власником землі, замовником, проектувальником, будівельником, приймальником і користувачем всіх об'єктів нерухомості. У цих умовах нормативна база, що залишилася від радянських часів, і практика погоджень передпроектної і проектної документації не дозволяє одержати необхідні дозволи й погодити квоти («ліміти») на потужності інженерного забезпечення, погодити розміри санітарно-захисної зони, інші необхідні планувальні параметри забудови. Хоча діючий Містобудівний Кодекс передбачає розробку зональних регламентів окремих територій, на практиці спроби створення індустріальних зон у нових умовах зіштовхуються із серйозними правовими, адміністративними й процедурними труднощами.

Індустріальні парки у Казахстані. В Астані створюється індустріальний парк площею 598 га. Інвестиції в проект, за прогнозами, складуть 79,2 млрд дол., з яких близько 29 млрд дол. буде виділено з державного бюджету, а інші кошти вкладуть приватні інвестори, яким у свою чергу будуть надані земельні ділянки з розвиненою інфраструктурою. Організатори проекту впевнені, що будівництво нових підприємств створить передумови для розвитку супутніх виробництв, сфери послуг і створення нових робочих місць.

Наприкінці 2008 г., серед учасників проекту є ТОО «Максат», що планує побудувати завод з виробництва бетонних виробів, обсяг інвестицій у який складуть 15,6 млн дол., ТОО « Медет-Тагам» (завод з виробництва агломерированого каменю – 30 млн дол.), група компаній Apple City (будівництво термінала класу «А» – 27 млн дол.), ТОО «Айкен» (виробництво залізобетонних виробів – 4 млн дол.), ТОО «КВНТ» (ніздрюваті бетонні блоки - 3,5 млн), ТОО Ak Nur (ме-

блеве виробництво – 2,36 млн дол.), а також ТОО BASF Construction Chemicals (створення виробництва бетонних добавок і сухих сумішей – 1,6 млн дол.).

Особлива увага при виборі проектів приділяється впровадженню нових технологій, ціновій кон'юнктурі продукції, екологічній безпеці й відсутності аналогічних виробництв у Казахстані. Інфраструктура парку, за планом, повинна бути сформована до 2010 року [див. Додаток 2].

Створення подібного індустріального парку продиктовано високими темпами зростання виробництва Астани. З неминучим підвищенням продуктивності праці в найбільш розвиненій галузі індустрії Астани – будівництві – буде вивільнятися значна кількість робочих рук. Ці людські ресурси можна й потрібно буде направити в інші галузі промисловості, представлені в парку [59].

Порівняльні характеристики деяких індустріальних парків країн СНД представлені в Додатку 2 [49; 50; 54; 61].

5. Процес створення індустріальних парків в Україні

Відповідні передумови створення і розвитку індустріальних (промислових) парків в Україні передбачені в таких нормативних актах, як: *Концепція створення індустріальних (промислових) парків*, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 № 447-р; *законопроект «Про індустріальні (промислові) парки»*, внесеного до Верховної Ради 17.04.2007 Міністерством економіки України під керівництвом А. К. Кінаха; *законопроект «Основи створення індустріальних парків»* (реєстр. № 3536), внесеного 23.12.2008 р. народними депутатами А. К. Кінахом, М. С. Комаром, В. І. Потаповим (Партія регіонів); *законопроект «Про індустріальні (промислові) парки» (реєстр. № 3071)*, внесений 27.08.2008 р. народним депутатом України Шевчуком О. Б. (БЮТ).

Остаточний варіант проекту Закону України «Про індустріальні (промислові) парки» був внесений Міністерством економіки України на розгляд Верховної Ради 05.02.2009 р. в пакеті антикризових заходів. У цьому зазначено наступне: перелік земель та об'єктів державної власності, на яких можуть створюватися промислові парки, визначається Кабінетом Міністрів України; договір про створення та діяльність промислового парку між ініціатором створення промислового парку та керуючою компанією укладається на строк від 10 до 30 років; перехід права власності на земельну ділянку та створені на ній об'єкти до керуючої компанії не передбачається; одним з видів державного стимулювання є відшкодування створення керуючою компанією на території промислового парку робочих місць з розрахунку 50% суми витрат керуючої компанії на створення такого робочого місця за умовами та у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; місце реєстрації керуючої компанії промислового парку не обмежується.

В той же час поданий законопроект має дві головні вади:

- *керуюча компанія індустріального парку реалізує план забудови території* промпарку, розроблений державними/місцевими органами виконавчої влади (тобто проект забудови території повинен бути створений органами виконавчої влади ще до появи перших інвесторів ...);
- *земельна ділянка для створення промислового парку надається керуючій компанії лише у користування* і не підлягає приватизації протягом усього строку реалізації проекту створення та діяльності державного або комунального промислового парку. Це означає, що закордонні інвестори не зможуть купувати земельні ділянки, що значно зменшить їх зацікавленість розміщувати свої виробничі потужності на території індустріального парку. Крім того, це зменшить мотивацію для портфельних інвесторів, кошти яких планувалось після акціонування комунального підприємства залучити для будівництва інженерної інфраструктури індустріального парку.

Крім того, у законопроекті заплановані значні обсяги державної підтримки керуючої компанії і учасників промислового парку, а саме: «Керуючій компанії промислового парку та учаснику промислового парку, що уклав договір з керуючою компанією, встановлюються такі окремі види державного стимулювання:

- надання фінансової підтримки шляхом повної або часткової *компенсації відсоткової ставки* за залученими в національній валюті банківськими кредитами для виконання робіт з будівництва доріг і потужностей з водопостачання, водовідведення, каналізації та очистки води, з впровадження передових енерго- і ресурсозберігаючих технологій, переробки побутових та виробничих відходів на термін 5 років з початку реалізації програми (бізнес-плану);
- застосування додаткової норми *прискореної амортизації нових основних фондів* групи 3 і 4 в межах виконання програми (бізнес-плану) створення та діяльності промислового парку.

Учаснику промислового парку, що уклав договір з керуючою компанією, встановлюються такі окремі види державного стимулювання:

- надання фінансової підтримки шляхом повної або часткової *компенсації відшкодування витрат на розробку і сертифікацію* всіх видів робіт, пов'язаних з обов'язковою сертифікацією продукції: підготовчі, експертні, щодо акредитації, атестації, випробування, контролю та реєстрації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- *відшкодування за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття створення 1 робо-*

чого місця з розрахунку 50% суми витрат учасника на створення такого робочого місця у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України та Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.»

У червні 2009 р. Верховна Рада повернулась до розгляду *закону «Про індустріальні парки»*. Прийняття закону, проект якого 21.05.09 був переданий до Верховної Ради народними депутатами України Шевчуком О. Б. (БЮТ), Королевською Н. Ю. (БЮТ), Чечетовим М. В. (ПР), Каськівим В. В. (НУ), ще не завершений. Але успішне проходження першого слухання цього законопроекту 10.06.09 дає підстави очікувати, що він буде прийнятий у жовтні – листопаді 2009 року – для того, щоб ті регіони, які мають проекти створення індустріальних парків, включили відповідні статті в проект бюджету і отримали у 2010 році фінансування державно-приватних партнерств для будівництва інфраструктури індустріальних парків.

Про це свідчить активізація розвитку проекту, ініційованого Індустріальним союзом Донбасу у місті Алчевську: вже через 5 днів після першого читання законопроекту – 15.06.09 було внесено зміни до генерального плану міста і у межі міста включено 82,5 га майбутнього промислового парку, проект якого розроблений чеською фірмою «DHV CR LTD». У той час, як Харківська область, на жаль, не знайшла коштів для розробки проекту індустріального парку «Рогань» ні в 2008, ні в 2009 роках.

Порівняльні характеристики деяких індустріальних парків, що плануються до створення в України, представлені в Додатку 2 [49; 50; 54; 61].

Таким чином, відразу після прийняття того, чи іншого варіанту закону (четвертий квартал 2009 року) почнеться активна фаза створення українських індустріальних парків.

Заключення

Таким чином, можна зробити наступні висновки::

1) Економічна сутність ТВК та кластерів виявляється у тому, що їх *народногосподарська ефективність вища за сумарну ефективність складників*, які функціонують ізольовано;

2) ТВК у плановій економіці мали однакову із кластерами природу, відмінними були тільки умови зовнішнього й внутрішнього середовища. Основний принцип формування ТВК полягав у згладжуванні розходжень між різними районами країни, при цьому все ставилося на догоду інтересам партійної влади, у той час як блокувався вихід конкурентної сили на місцях;

3) Саме *наявність синергетического ефекту* відрізняє кластер від існуючих раніше виробничих комплексів, де враховувалася роль і внесок кожного елемента комплексу, але загальний валовий ефект не розглядався як необхідна його частина;

4) Одним з основних механізмів ринкової трансформації територіально-виробничих комплексів і формування ефективних кластерів є *індустріальні парки*. Якісна *відмінність індустріального парку від звичайної промислової зони* – це наявність єдиної концепції розвитку території, що передбачає створення пулу орендарів-користувачів, що співробітничають один з одним, загальної для всіх резидентів системи автоматизованого керування, надання комунальних послуг і системи охорони й доступу;

5) Головною *відмінністю індустріального парку від соціалістичних індустріальних центрів* є його принципово ринкова природа. Індустріальний парк створюється в умовах приватної власності на землю як об'єкт дохідної нерухомості, що формує пропозицію у відповідь на очікуваний попит з боку його майбутніх користувачів;

6) Для компаній, зайнятих у сфері виробництва, промислові парки цікаві можливістю оренди професійних виробничих, офісних і складських приміщень, що більш вигідніше, ніж самостійне придбання землі, проходження дозвільних процедур і наступне будівництво необхідних приміщень і комунікацій. Як наслідок, для виробників це обертається *зниженням собівартості виробленої продукції*;

7) Досвід створення індустріальних парків у країнах, що розвиваються, наприклад, *країнах Близького Сходу*, доводить, що найбільш ефективне використання всіх видів ресурсів, у тому числі людських і енергетичних, витрат на інженерні комунікації та логістику можливо при концентрації виробництв в межах таких інженерних структур. При цьому *індустріальні парки вигідні не тільки для територій, на яких з ряду причин відсутнє або слабко розвинене промислове виробництво, але й для тих, що інтенсивно розвиваються*. Виробництва в індустріальному парку, створеному на депресивній території, можуть розраховувати на податкові «канікули» і пільги, беззворотні вкладення коштів державою з метою розвитку виробничої сфери в регіоні, залученні ресурсів і робочих рук. Регіони підвищеного економічного попиту завдяки індустріальним зонам можуть раціонально й контрольовано використовувати свою дефіцитну територію. Крім того, за кордоном *сучасні промислові парки, як правило, знаходяться на території вільних економічних зон і територіях пріоритетного розвитку*. Всі вони припускають створення максимально пільгового податкового й митного режимів і інші преференції, допомогти підприємству налагодити виробництво;

8) Досвід створення індустріальних парків *в країнах СНД*, зокрема в Росії та Казахстані, свідчить, що в умовах постійної модернізації вітчизняних підпри-

ємств, які успішно конкурують із західними, а також переваги невеликих партій замовлень, постійно виникає необхідність швидко міняти технології виробництва протягом короткого часу. *Можливість просторового маневру при зміні технологічних ліній* стає вирішальною перевагою. Явно став переважати новий для РФ принцип організації виробництва – «*розміщення технологічних ліній у максимально універсальних одноповерхових корпусах*», розташованих на території бізнес-парків, що спеціалізуються на створенні й обслуговуванні якісних виробничих і складських приміщень.

В той же час, процедури узгодження проектів будівництва й розвитку територій залишилися незмінними з радянських часів, коли держава була монопольним власником землі, замовником, проектувальником, будівельником, приймальником і користувачем всіх об'єктів нерухомості. У цих умовах нормативна база, що залишилася від радянських часів, і практика погоджень передпроектної і проектної документації не дозволяє одержати необхідні дозволи й погодити квоти («ліміти») на потужності інженерного забезпечення, погодити розміри санітарно-захисної зони, інші необхідні планувальні параметри забудови. На практиці спроби створення індустріальних зон зіштовхуються із серйозними правовими, адміністративними й процедурними труднощами.

9) Для створення *індустріальних парків в Україні*, як ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій і створення високотехнологічних виробництв, вкрай необхідно прийняття остаточного варіанту закону про створення і розвиток індустріальних парків, що визначить специфіку привабливості промислового парку для інвесторів і буде стимулювати певні види інвестиційних надходжень до регіонів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Территориальные и межотраслевые проблемы развития Европейского северо-востока СССР/ под редакцией Лаженцева В. Н., Коновалова Д. А.– М.: Наука, 1989.

2. Алампиев П.М. Экономическое районирование СССР. Кн. 1-2.– М., 1959.– 63.

3. Альбрут М. И. Марксистско-ленинские теоретические основы экономической географии. Кн. 1-2.– Челябинск, 1971.– 73.

4. Баранский Н. Н. Экономическая география Советского Союза. Обзор по областям Госплана.– М.– Л., 1926.

5. Голиков А. П., Григорова Л. И., Казакова Н. А. и др. Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учебное пособие.– Симферополь: СОНАТ, 2003.– 432 с.

6. Граник Г. И., Токарев С. П. Экономика СССР – единый народнохозяйственный комплекс.– М.: Просвещение, 1987.

7. Іванух Р., Фащевський М. Формування територіально-виробничих комплексів України // Економіка України, 2002.– № 6.– С. 34 – 37.

8. Іщук С. І. Географія промислових комплексів.– К., 2000.

9. Іщук С. І. ТВК і економічне районування.– К., 2003.

10. Калинина А. А. Энергетика Европейского северо-востока.– М.: Наука, 1992.

11. Кистанов В. В., Копылов Н. В., Хрущев А. Т. Размещение производительных сил.– М.: Экономика, 1994.

12. Колосовский Н. Н. Основы экономического районирования.– М., 1958.

13. Колосовский Н. Н. Экономическая и социальная география в СССР. История и современное развитие.– М., 1987.

14. Лаврищев А. Н. Экономическая география СССР.– М.: Мысль, 1986.

15. Малов В. И. Территориально-производственный комплекс.– М., 1993.

16. Морозова Т. Г. Территориально-производственные комплексы СССР.– М.: Просвещение, 1990.

17. Николаев М. В., Егорова И. Е. Актуальные направления исследования экономической эффективности // Формирование эффективной стратегии алмазно-бриллиантового комплекса России в рыночных условиях: Сборник статей.– М.: АНХ РФ, 2000.

18. Николаев М. В. Кластерная концепция эффективной интеграции регионов в глобальную экономику // Проблемы современной экономики.– СПб, 2005.– №1.

19. Паламарчук Н. Н., Паламарчук О. Н. Економіка і соціальна географія України з основами теорії.– К., Знання, 1998.

20. Розміщення продуктивних сил: Навч. посібник / В. В. Ковалевський, О. Л. Михайлюк, В.Ф. Семенов та ін.– К.: Либідь, 2001.– 368 с.

21. РПС України. За ред. проф. Е. П. Качана.– К.: Вища школа, 2001.

22. РПС: Підручник. За ред. О. Л. Михалюк, В. В. Ковалевського, В. Г. Семенова.– К.: Знання, 2001.

23. Руденко В. П. Природні ресурсні потенціали України.– 2000.

24. Саушкин Ю. Г., Введение в экономическую географию.–2 изд.–, М., 1970.

25. Соціально-економічна географія світу / За ред. Кузика С. П.– Тернопіль. 1998.

26. Степанов П. Н. География тяжелой промышленности СССР.– М., 1961.

27. Стеченко Д. М. РПС і регіоналістика: Навч. посібник.– К.: Вікар, 2001.

28. Территориально-производственные комплексы.– М.: Мысль, 1970.

29. Территориально-производственные комплексы: Совершенствование процесса формирования.– Новосибирск: Наука, 1986.

30. Топчієв О. Г. Терміни і поняття в економічній географії.– К., 1982.

31. Хрущов А. Т, Промышленные районы и узлы СССР.– М., 1972.

32. Четыркин В. М., Проблемные вопросы экономического районирования.– Таш., 1967; Экономическая география в СССР, История и современное развитие.– М., 1965.

33. Шаблий О. И. Межотраслевые территориальные системы: Проблемы методологии и теории.– Львов: ВШ, 1976.

34. Шаблий О. І. Соціально-економічна географія. Львів.– 2000.

35. Шраг Н. И. Промышленные комплексы: Теоретические очерки.– М.: Экономика, 1969.

36. Геєць В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України.– Харків: Константа, 2006.– 272 с.

37. Україна у вимірі економіки знань / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця.– К.: «Основа», 2006. 592 с.

38. Грищенко В. О., Кизим М. О., Іванов Ю .Б. Програма загальнодержавних антикризових заходів.– Харків: ВД «ІНЖЕК», 2009.– 36 с.

39. Обучение рынку / Под ред. С. Ю. Глазьева.– М.: Экономика, 2004.– С. 37-58.

40. Россия-2050: стратегия инновационного прорыва / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец.– М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2005.– 624 с.

41. Национальная инновационная система России: состояние и пути развития / О. Г. Голиченко, Отделение общественных наук РАН, Российский науч.-исслед. Ин-т экономики, политики и права в науч.-технич. сфере.– М.: Наука, 2006.– 396 с.

42. Йохна М., Стадник В. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник.– К.: Видавничий центр «Академія», 2005.– 400 с.

43. Мельник Л. Г. Информационная экономика.– Суми: ИТД «Университетская книга», 2003.– 288 с.

44. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. Л. І. Федулової.– К.: Основа, 2005.– 552 с.

45. Инновационный менеджмент: Концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития / Под ред. В. М. Аньшина, А. А. Дагаева.– СМ.: Дело, 2006.– 584 с.

46. Инновационный менеджмент в России: вопросы стратегического управления и научно-технологической безопасности / Руководители авт. колл. В. Л. Макаров, А. Е. Варшавский.– М.: Наука, 2004.– 880 с.

47. http://www.biip.com.bh/ Офіційний сайт інвестиційного парка Бахрейн

48. http://www.dubaiindustrialcity.ae Офіційний сайт індустріального міста Дубай

49. http://www.dsnews.ua/ Офіційний сайт тижневика «Ділова столиця»

50. http://www.industrialpark.com.ua/ Офіційний сайт індустріального парка «Рогань»

51. http://www.internationalspecialreports.com/ Офіційний сайт міжнародних отчетов газети The Washington Times

52. http://www.gulfbase.com/

53. http://www.gulfweeklyworldwide.com/ Офіційний сайт тижневика Gulf Weekly

54. http://www.me.gov.ua/ Офіційний сайт Міністерства економіки України

55. http://www.menafn.com/ Офіційний сайт компанії Middel East North Africa Financial Network

56. http://www.mfa.gov.ua/ Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України

57. http://www.oman.org/ Офіціиний сайт країни Оман

58. http://www.peie.om/ Офіційний сайт промислових зон Омана

60. http://www.tradearabia.com/

61. http://www.the-saudi.net/_Офіційний сайт індустріального міста Саудівської Аравії

62. http://www.unido.org/ Офіційний сайт міжнародної Організації ООН по промисловому розвитку

63. http://industrial-parks.co.il/ Офіційний сайт індустріальних парків, Ізраїль

64. http://www.kaddb-ipark.com/ Офіційний сайт індустріального парку Йорданії

65. Мазур А. А., Гагауз И. Б. Современные инновационные структуры: Монография.– Х.: СПД Либуркина Л. М., 2005.– 348 с.

Додаток 1

Порівняльні характеристики індустріальних парків в країнах Близького Сходу

Країна	Назва, місто	Основні задачі	Характеристика		Проекти		Органи управління
			Загальне	Відмінності	Кількість	Інвестиції, дол. США	
1	2	3	4	5	6	7	8
ОАЕ	Індустріальне місто Дубай	• підтримати розвиток виробничого сектора • створення сучасної інфрастуктури	• сектори(6) • фабрики • склади • офіси • житлові будівлі • аеропорт • порт Джебел	• Таасіис послуги • Транспарк (логістичний парк)	5202 га	Фаза 1: 170 млн дол. США в інфрастуктуру Загалом: 2 млрд дол. США	компанія Татвіір, яка входить до Dubai Holding
Саудівська Аравія	Індустріальне місто Джубаїл	розвиток виробництва нафтохім. речовин, хім. добрив, газа, сталі,заліза, нафти	• зони(5) • фабрики • житлові будівлі • аеропорт • склади • офіси порт ім.короля Фахда	трубопровід схід-захід	• 8000 га • 19 фабрик • 136 дод. закладів	10 мільярдів дол. США	• Королівська комісія • Корпорація основних галузей промисловості Саудівської Аравії
Оман	Промислові зони: Русьял Сохар Райсут Нізва	• розвиток промисловості • заохочення приватного сектора • індустріалізація Омана	• фабрики • офіси • склади • порт Салалах	немає податку на прибуток 5р. відсутнє мито при імпорті авто 5р. держ. Позики експорте страхування	• Русьял 340 га, 130 фабрик • Сохар 334 га, 60 фірм • Райсут 150 га • Нізва 200 га, 80 фабрик	7,3 млрд дол. США	PEIE-Суспільна установа промислових зон

Продовження Додатку 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Бахрейн	Інвестиційний індустріальний парк «Інтернешенел Інвестмен парк», Хідд	залучення іноземних прямих інвестицій	• сектори • фабрики • офіси • аеропорт • порт Міна Салман • порт Хідд	0% податку на інвестиції 10р. немає ПДВ 100% репатріація капіталу	• 250 га • 240 фабрик	Фаза 1 1 млрд дол. США	Компанія Інтернешенл Інвест
Кувейт	Індустріальний парк «Кувейт Файненс Хаус Індастріал Оазис»(проект в м. Хідд, Бахрейн)	• міжнародні інвестиції у промисловість • розвиток та обмін технологіями • залучення інвесторів з діями над доданою вартістю	Інвестиційний індустріальний парк Бахрейну: • сектори • фабрики • офіси • аеропорт • порт Міна Салман • порт Хідд	Інвестиційний індустріальний парк Бахрейна: • 0% податку на інвестиції 10р. • немає НДС • 100% репатріація капіталу	15,25 га Фаза 1: 24 фабрики до лютого 2001	Фаза 1 200млн дол. США	Кувейт Файненс Хаус
Ізраїль	Індустріальні парки Тефен, Тель-Хай, Омер, Халлабат (проект), індустріальна зона Далтон	• інновації • розвиток експорту	• Сектори • Фабрики • Офіси • Порт Хайфа	• Дослідницькі центри • Розробка та реалізація технологій • Халлабат- вільна економічна зона	• Тефен-160 компаній • Тель-Хай-10 компаній • Омер- 40 компаній • Дантон- 25 компаній • Халлабат-500000 кв.м.	500 млн дол. США	Компанія Індустріальні парки

Закінчення Додатку 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Ліван	Промислова зона Бчамоун, Бейрут	Розвиток виробництва та бізнесу в регіоні	• Зони • Фабрики • офіси • Аеропорт Бейрут	• 3 % податку для учасників • Державне кредитування • Спецумови розміщення підприємства	42000 кв.м 20 компаній		Компанія Кеміатек
Єгипет	Індустріальна зона Поляріс, Каір (проект)	• розвиток промисловості • розвиток приватного бізнесу в регіоні			2 млн кв. м	4 мільярда дол.США	Уряд Єгипту та Туреччини
Йорданія	Промислова зона КАДДБ	• розвиток спеціалізованих галузей промисловості • створення робочих місць	• Сектори • Фабрики • Офіси • автомагістралі	• СЕЗ • Державні гарантії • страхування	3,8 млн кв. м		King Abdullah II Design and Development Bureau КАДДБ

Таблиця складена за матеріалами[47 – 63]

Додаток 2

Порівняльні характеристики індустріальних парків країн СНД

Країна	Назва, місто	Основні задачі	Характеристика		Проекти		Органи управління
			Загальне	Відмінності	Кількість	Інвестиції, дол. США	
1	2	3	4	5	6	7	8
Росія	Північне Домодедово, Москва Пишма, Екатеринбург Біек Тау(проект), Казань Толмачево (проект), Новосибірськ Новоронежський індустріальний парк(проект), Воронеж Шексна, Санкт-Петербург	• Розвиток логістичних послуг • Збільшення компаній-мереж • Розвиток виробництва • Розвиток галузей промисловості та машинобудування	• Сектори • Офіси • фабрики • Склади • аеропорт Домодедово • автомагістралі (федерального та міжнародного значення)	• Логістичний центр • річковий транспорт • пільговий режим податків	• 558 000 кв. м • 20 компаний • 195 000 кв. м • 10 компаній • 45,5 Га • 214 Га • 2 тис. га Шексна • 15 компаній	Розробка концепції в Воронежі 750 тис.дол	Компанія Євразія Логістик
Казахстан	Парагон (проект), Астана	реалізація задач індустриально-інноваційної політики держави	• Сектори • Склади • Офіси • Фабрики • Автомагістралі • Залізниця	• Послуги митниці • Власна залізниця • Інвестиційні преференції	568 га,	79, 2 млрд дол	АО «Казахстан Кагазы»

Закінчення Додатку 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	Рогань, Харків	Економічний розвиток регіону. Стимулювання господарської діяльності. Розвиток депресивних територій. Підвищення інвестиційної активності	• зони • склади • офіси • фабрики • аеропорт • автомагістралі • залізниця	• довгострокові кредити • дисконтні ставки Національного-банку	203 га 150 компаній	1500 млн дол.	Комунальне підприємство «Індустрі-альний парк Рогань»
Україна	Конотопський індустріальний промисловий парк, Конотоп	Стимулювання місцевої економіки Оживити інвестиційну активність Збільшення експортного потенціалу	• зони • склади • офіси • фабрики • автомагістралі • залізниця	• логістичний центр • гарантії поверне-ння інвестицій	40 га	200 млн дол	Конотопський індустріальний промисловий парк
Україна	Індустріальний парк « Свема», Шостка	Залучення інвестицій	• території • склади • офіси • фабрики • підприємства • автомагістраль • залізниця	• річкове судно-плавство • науково-дослідні інститути	• 326 га • 16 • компаній	200 млн дол.	ВАТ «АК «Све-ма»

Таблиця складена за матеріалами [49; 50; 54; 61]